

gehad heeft. Wat de volken, die leven buiten het licht van Gods bijzondere openbaring, nog bezitten, dat zijn de resten van deze oorspronkelijke openbaring. Wat de leeraars van deze volken, die in ongelofte volharding, in systeem gebracht hebben, dat zijn de overblijfselen van de kennis die eens zuiver aan de eerste menschen bekend geweest is. In plaats van betrouwbare en juiste gedachten te vinden in de Zend-Avesta, in de Wedanta en de Kaballa vinden we daar slechts het resultaat van menschen die buiten Gods bijzondere openbaring om, zichzelf trachten te handhaven en een sluitend systeem over de verhouding van God en mensch en wereld pogen samen te stellen. Maar in al die pogingen gaat de mensch juist aan het evangelie van Jezus Christus voorbij. Hij tracht zichzelf en anderen te redden op zijn eigen manier. En daarom moet er getuigd worden van al die boeken, die door miljoenen menschen in het Oosten aanvaard worden als richtsnoer voor hun handelen, dat ze de genade Gods verachten en verwerpen. Ze leiden juist niet heen tot Hem, tot Wien de door de zonde gevallen menschen moeten komen.

En al zegt de Soefi-boodschap nu dat er in deze beweging plaats is voor alle menschen, onverschillig van welk ras of volk of geloof ze ook zijn mogen, en dat er ook inderdaad personen tot deze beweging toetreden met de meest verschillende godsdienstige overtuiging, dan zegt de christen, die leeft bij het Woord Gods en bij de Openbaring Gods in Jezus Christus: Dat is onmogelijk! Wie toetreden zou tot zulk een beweging, die zou het Woord Gods daarmee tegelijk verwerpen.

Als we een oogenblik het door Inayat Khan en zijn volgelingen liefgekoosde beeld van de muziek en de noten overnemen mogen, dan zouden we dit willen zeggen: De tonen van Goddelijke muziek hoort de christen die geleid wordt door Gods Geest in zijn overleggingen, onfeilbaar zuiver klinken in: Gods Woord. Hij hoort het lied van het eene groote werk Gods, door de eeuwen heen; het lied van het eeuwig welbehagen en van de genade Gods in Christus Jezus onzen Heere. Al het andere, dat uit de verschillende boeken van Wijsheid hem tegenklinkt, is slechts een cacophonie van geluiden, waarvan ook de Soefi-beweging nooit een harmonie zal kunnen maken.

D.

H. M.

UIT DE SCHRIFT

Nakomers?

Eer u Filippus riep, ... zag ik u.
Joh. 1:49.

Wij verbeelden ons vaak zooveel, bij onzen arbeid voor het koninkrijk Gods.

Want wij hebben den fieren moed te beginnen.

En juist dat beginnen is zoo moeilijk.

De eerste spade in den grond steken.

Het initiatief nemen.

Den eersten aanval wagen.

Het eerste woord spreken.

De eerste christelijke liefdedaad doen.

Een weg banen, waarop we zielen kunnen zoeken.

Dat alles is pionierswerk.

En dat doen wij!

Tenminste, dat denken wij wel.

Doeh, als we het denken, dan zijn wij herauten die uitgaan voor ons eigen schaduwbeeld, en niet voor den Koning, die rijdt op het Woord der waarheid.

Want het is zoo heel anders!

Wij zijn, in zekeren zin, altijd maar nakomers.

Als we werkelijk contact vinden, dan heeft onze God al eerst contact gemaakt, en de harten bereid. Dan is ons zoeken een bewijs dat Christus reeds gevonden heeft, en dat er zielen bereid zijn, om te wachten op de blijde tijding, die wij brengen.

Jezus zegt tot Nathanaël, als deze, schijnbaar gegrepen door de prediking van Filippus, tot hem komt: eer u Filippus riep, zag ik u.

Wat was er dus eerst geweest? het roepen van Filippus of het zien van Jezus?

Het laatste was het eerste.

Jezus had Nathanaël gezien, voordat Filippus kwam.

Dat zien van Jezus is natuurlijk niet slechts geweest een schouwen met het oog Zijner afwetendheid, maar een verkiezend en ontfermend aanzien, met de milde oogen Zijner liefde. Nathanaël wist dat niet, maar dat zien van Jezus, dat bracht licht in zijn duisternis, en opende zijn hart voor de waarheid. In dat zien van Jezus begon het initiatief Gods tot uitvoering van de gedachten des vredes, die Hij van eeuwigheid over dezen mensch had gehad.

Wie daar evenmin van wist, dat was Filippus. Deze was zelf een gloednieuw discipel van Jezus. Maar hij had reeds verstaan, dat elk discipel een propagandist moet zijn. Wie gevonden heeft, moet

terstond gaan zoeken. Hij zal wel overwogen hebben tot wien hij zich het eerst zou richten. Toen dacht hij aan zijn vriend, den oprechten zoeker Nathanaël. En hij spoedde zich naar diens huis. Dat was zijn initiatief. Zoo kon hij beginnen. Bij Nathanaël was nog niemand geweest. Deze weg was verscheid; daar stonden nog geen andere voetstappen op van Messiasvinders. Hier was hij de eerste. En later zou hij altijd kunnen zeggen: met Nathanaël ben ik begonnen! Maar hoor, als hij straks snel zijn eersten oogst inzamelt, en zijn vriend tot Christus leidt, dan hoort hij dat het anders is. Hij was niet de eerste geweest. Eer hij Nathanaël riep, had Christus dezen gezien. En niet zijn roepen, maar het zien van Jezus was beslissend geweest. Dus was hij maar een nakomeling? Neen, toch niet! Want nakomelingen zijn telat. En Filippus kwam juist op tijd. Hij had niet eer kunnen komen. Want als Jezus Nathanaël niet had gezien onder diens vijgeboom, dan hadden al de warme propagandawoorden van Filippus niets gebaat. Nu begreep hij pas dat hij zoo spoedig contact kreeg; er was al contact gemaakt, door Christus, die zeggen kon: eer u Filippus riep, zag ik u. Was dan dat roepen van Filippus overbodig? Allermint! Het was juist noodig, omdat Jezus gezien had. Toen Zijn zegenende oogen Filippus aangezien hadden, heeft Zijn onzichtbare hand Filippus' gang gericht en diens mond ontsloten. Filippus was geen nakomeling, maar volgeling. Hij zette zijn treden in het spoor van zijn Meester. Maar de eer van het eerste zijn, die kwam aan Jezus toe.

Zoo is het nu ook, als wij zielen zoeken, in de prediking, door het persoonlijk getuigenis, in de zending, in de evangelisatie, in den dienst der barmhartigheid. Als wij ons initiatief nemen. Als wij de Filippus-propaganda ter hand nemen. Dan zal het blijken, als wij aansluiting vinden, dat niet wij de eersten zijn, die deze zielen zoeken, maar dat wij in plaats van baanbrekers volgelingen zijn. Christus is er geweest eer wij er komen. Hij heeft die zielen reeds gevonden eer wij ze zochten. Daarom kunnen wij prediken en volharderen. Want niet onze zoekende liefde laat het ijs smelten, maar de Zijne. Wat een troost en een moed geeft dat. Om te beginnen en vol te houden, in het geloof dat Christus al voor ons uitgegaan is, en den weg bereid heeft in het hart. Dan zien we soms zoo duidelijk dat op den weg, dien wij meenden nog onbetreden te zijn, reeds voetstappen staan van den Heiland die ons zond, zoodat wij zeggen mogen: ik zet mijn treden in Uw spoor.

Dus toch nakomers?

Neen, volgelingen.

F. C. M.

KERKELUK LEVEN

Een „alarmkreet“ (I)

In „De Heraut“ lees ik dat Prof. Waterink een „alarmkreet“ heeft doen hooren.

Aanleiding tot de kreet is, naar „De Heraut“ mededeelt, dat in de kerkelijke pers een door „De Heraut“ niet nader aangeduid schrijver aan het woord geweest is, die beweerde, „dat de belijdenis des geloofs moest uitgelegd en verstaan worden niet naar het wetenschappelijk dogmatisch inzicht van de opstellers der belijdenis, maar naar het geloofsbewustzijn in de geloofsgemeenschap der kerk“.

Het spijt me, dat ik niet de letterlijke formulering van den ongenoemde schrijver thans bij de hand heb. Misschien kom ik daar later op terug.

Thans blijf ik staan bij wat voor „De Heraut“ de hoofdzakelijke schijn te zijn, dat men n.l. de belijdenis niet uit moet leggen of verstaan naar het wetenschappelijk dogmatisch inzicht van de opstellers der belijdenis.

Uit „De Heraut“ verneem ik, dat prof. Waterink dit standpunt ongereformeerd genoemd heeft. Letterlijk wordt van hem aangehaald het volgende: „Zoodra een kerk deze opvatting aanvaardt of zelfs ook maar duldt bij haar leden, is het tijd, dat men zich in die kerk bezinne op de mogelijkheid van een reformatie der kerk. We zijn al heel ver van huis, alleen reeds door het feit, dat zulke dingen kunnen worden gezegd zonder dat heel de leidende pers in 't geweer komt“.

Over dien kreet van prof. Waterink heb ik na lezing van „De Heraut“ eens nagedacht.

Ik begreep het toen niet goed meer.

Want als er één is, die de vrijheid eerst genomen, en later ook gekregen heeft, om in uitlatingen, die zekere confesiegetrouw wilden zijn, zich los te maken van het „wetenschappelijk dogmatisch inzicht van de opstellers der belijdenis“, en zulks, zonder aan een gravamen tegen de confesie ook maar te denken, dan is het wel prof. Waterink.

Hij is trouwens de eenige niet.

Toen het in de kerken ging om de pluriformiteit der kerk, gelijk door dr. A. Kuiper deze verdedigd was, en waarvan beweerd was, dat ze met de confesie niet te verbinden viel, heeft „De Heraut“ een opvatting van art. 27 der Ned. Geloofsbelijdenis gegeven, die zich met de dogmatische opvattingen van haar opstellers

geenszins verdraagt; omdat we elders hiervan meer willen zeggen, laten we dit punt verder rusten.

In de dagen van het gravamen Buizer, toen de oppositie tegen zijn meening, als niet met de confesie strookende, werd afgewezen, een oppositie, waarbij niet alleen de naam van dr. Buizer, doch ook die van ds. Doekes, ds. T. Bos e.a. genoemd was, werd door dr. K. Dijk voor de wetenschappelijke samenkomst der V. U. (1920) het volgende geponeerd:

Voor ik echter op de zaak goed inga, moet ik enkele opmerkingen maken. In de eerste plaats deze, dat hij de bestudeering der symbolen, en met name de drie formulieren van eenigheid, nimmer mag vergeten worden, dat zij geen academisch-wetenschappelijke verhandelingen zijn. Zelfs is bij de opstelling van de Canones (Leerregels, K. S.) van Dordrecht, die toch in veel schoolseer geest geformuleerd zijn dan onze Confessie, nadrukkelijk uitgesproken, dat deze leerregels geen academisch, maar een populair karakter moesten dragen, zich onthouden moesten van streng wetenschappelijke vraagstukken, en er alleen in moest worden opgenomen, wat de aedificatio Ecclesiarum (de stichting der kerken, K. S.) bevorderen kon. Wanneer deze methode bij de Canones is gevolgd, is zeker in de Belijdenis des Geloofs niets anders te verwachten, want zij is niet een theoretische verhandeling, die allerlei dogmatische definities geeft, maar een getuigenis des geloofs, dat uit den drang der omstandigheden is geboren, uit het hart is opgeweld, en zich tot Spanje's koning richt 'pour nos defendre des crimes dont on nous charge'.

Me dunkt, dit lijkt al aardig op het eerste lid van de uitspraak die prof. Waterink tot een „alarmkreet“ bracht. Indien n.l. de confesie opzettelijk een academisch karakter weigert aan te nemen, dan kunnen de academische opvattingen van haar opstellers daarin niet zijn neergelegd. Doch dan spreekt in haar bewust de kerk uit wat zij als haar geloofsbezit belijdt.

Nu zal men mij tegenvoeren: lees maar eens verder, dan zult ge dr. Dijk wel anders hooren spreken. Welnu, we vervolgen:

Ten tweede dient ook ernstig rekening gehouden te worden met het historisch milieu, waaruit dit belijdenisschrift is opgekomen, en dat voor een niet gering deel de formulering heeft beheerscht, terwijl eindelijk alle nadruk hierop moet vallen, dat onze Confessie niet op zichzelf staat, maar ten nauwste samenhangt met en wortelt in den geestelijken gedachtenkring, waarin de opsteller leefde, en waaruit hij zijn materiaal heeft geput.

Deze laatste woorden (waarvoor de referent verwijst naar de Acta der Synode van 1905) schijnen weer den anderen kant uit te gaan.

Toch is dit niet meer dan schijn. Men lette op het woord „milieu“. Het milieu, waarin een schrijver staat, is van hem zelf te onderscheiden. Men kan, zoo wil de referent zeggen, gevallen hebben, waarin men een bepaalde confessionele uitspraak naar den inhoud wel voor zijn rekening kan nemen, maar toch de formulering minder gelukkig acht; deze is dan te verklaren uit „het milieu“. Ieder voelt, dat deze opmerking weer voert in dezelfde richting als het stuk dat prof. Waterink alarm deed roepen. Het „milieu“ is n.l. aansprakelijk voor sommige formuleringen die men misschien later minder gelukkig vindt, al kan men er geen overwegend bezwaar tegen hebben; zood blijkt het althans te staan voor het besef van dr. Dijk in betrekking tot de kwesies van kerk en pluriformiteit.

Dat ik hier niet mistaat, voor wat de bedoeling van dr. Dijk betreft, moge blijken uit wat hij opmerkt over Calvin. Hij noemt hem „den geestelijken vader van onze Confessie“ (42); en merkt dan, nog steeds over de pluriformiteit handelende op:

Een andere vraag is, of wij in onzen tijd waarin de kerkelijke wereld een gansch andere gedaante vertoont, ons niet anders zouden uitdrukken, maar uit dit verschil vloeit niet voort, dat Calvin in zijn kerkbeschouwing tegen de Schrift inging (48).

Later handelt de referent over Guido de Brès, den opsteller onzer belijdenis, zelf. We lezen:

Nu kan,..... aangevoerd worden, dat De Brès duidelijker het onderscheid had moeten aangeven, en allen schijn van exclusivisme had moeten vermijden, doch aan zulk een wensch had de opsteller zeer zeker voldaan, indien hij thans geleefd had, en de splitsing der kerk van heden kende. Wij moeten rekenen met den tijd, waarin de Confessie is gemaakt en den gedachtenkring, waaruit zij is opgekomen, en dan werd haar formulering in die dagen zeker verstaan (64).

Komt reeds hierin uit, dat Dr. Dijk zijn formulering wel anders zou willen kiezen dan de confesie deed, een oogenblik later blijkt, dat hij daar naast ook wel eens zich losmaken wil van een dogmatische opvatting van haar (geestelijke of andere) vaders. Als dr. Kuiper uitspreekt, dat de confesie zich geplaatst heeft op het standpunt van de absolute eenheid der zichtbare kerk, en dat, waar deze meening thans is prijs gegeven (hier zou prof. Waterink toch wel zeer luid tegen dr. A. Kuiper alarm moeten roepen) er een kloof gaapt (1) tusschen de in de Belijdenis uitgedrukte overtuiging en de overtuiging, die zich later onder den drang van het leven (1) gevormd heeft, — dan kan dr. Dijk zich slechts ten deele

1) Bedoeld is het onderscheid tusschen art. 27 en 30, want in het eerste gaat het volgens prof. Dijk in zijn referaat van '29 over de algemeen-christelijke en in het laatste over de geïnstitueerde kerk, hetwelk dan dr. Dijk verder brengt tot de uitspraak, dat in deze beide artikelen het subject niet gelijk is (hetgeen ik niet juist acht).

van meer
en.
de oppo-
confessie
aarbij niet
le van de
oor dr K.
der V. U.

moet ik en-
ste plaats
en, en met
d, nimmer
misch-we-
is bij de
K. S.) van
geest gefor-
meel uit-
ademelich,
agen, zich
chappelijke
den opge-
(de stich-
Wanneer
zeker in
verwach-
handeling,
maar een
g der om-
gogeweld,
defendree

te lid van
alarmkreet"
een acade-
kunnen de
ers daarin
aar bewust
elijdt.
ons verder,
en. Welnu,

gehouden
vaaruit dit
voor een
beheerscht,
oet vallen,
that, maar
elt in den
e opsteller
eet geput.
ferent ver-
lijnen weer

tte op het
n schrijver
m kan, zoo
vaarin men
en inhoud
de formule
verklaren
opmerking
ik dat prof.
is n.l. aan-
gen die
al kan men
; zóó blijkt
Dijk in be-
riformiteit.
doeling van
merkt over
vader van
steeds over

tijd waarin
re gedaante
ikken, maar
ulvin in zijn
ng (48).
e Brès, den

at De Brès
eten aange-
had moeten
had de op-
ans geleefd
kende. Wij
de Confessie
aaruit zij is
ering in die

rmulee-
de confessie
r naast ook
natische
andere) va-
le confessie
de absolute
ar deze
ven (hier
dr A. Kuy-
gaapt (!)
vertui-
h later on-
en (!) ge-
sta ten deele

7 en 30, want
e referaat van
te over de ge-
brengt tot de
ect niet gelijk

met die uitspraak vereenigen. Slechts ten deele. Maar dan toch werkelijk ten deele. Hij geeft dr Kuyper toe, dat de Reformatoren de eenheid der kerk zeer sterk op den voorgrond gesteld hebben, wat dan ook inderdaad sonneklar is; hij spreekt als zijn oordeel uit, dat zij „te weinig rekenen met de mogelijkheid van twee instituten naast elkaar“.

Dat is dus linea recta critiek op het wetenschappelijk „dogmatisch inzicht“ van de (geestelijke) vaders der confessie, een inzicht, dat de formuleering der confessie zijns inziens mede hielp bepalen. Toch heeft prof. Dijk vrede met de onveranderde confessie. Hij leest haar dus tot op den huldigen dag, haar „uitleggende“ en „verstaande“ op zoodanige wijze, dat hij, met behoud van eigen dogmatische opvatting, de „eenigheid“ kan bewaren met de vaders der confessie, die weer hun opvatting hadden, de hunne, waarop dr Dijk in 1920 critiek oefende en die hij op een bepaald punt onbevredigend noemde.

En zoo kan dr Dijk de confessie blijven onderteekenen en berusten in het synodaal besluit, ze toch maar onveranderd te laten.

Struks wordt bij het „verstaan“ en „uitleggen“ der confessie het wetenschappelijk inzicht van haar vaders wel een heel eind op den achtergrond gedrongen, als het bij dr Dijk heet:

Iets anders is het of er niet verschil is van inzicht (het woord kloof is m.i. te sterk) tusschen de Gereformeerden van toen en nu, en dan moet worden toegegeven, dat door de toenemende splitsing de gedachten zich gewijzigd hebben. Maar is dit zoo bevredigend? Waren de omstandigheden toen niet gansch anders dan in onzen tijd? Stond men toen niet tegenover een tamelijk ongedeelde Gereformeerde Kerk, en was de eenheid onder de Hervormden niet veel sterker? Wie met deze historische factoren geen rekening houdt, loopt gevaar, de Belijdenis geweld aan te doen, en wanneer wij ons de kerkelijke wereld van toen indenken, moeten we toestemmen, dat zij zich moeilijk anders kon uitdrukken. Zij kende de pluriformiteit niet zooals wij die kennen. Maar daarover loopt de quaestie in dit geding niet. Het is niet de vraag, of de veelvormigheid der Kerk door de Reformatoren met zooveel woorden geleerd wordt, en in de Confessie is opgenomen, maar of zij door hen veroordeeld, en door de Belijdenis uitgesloten wordt. En op die vraag moet m.i. ontkennend worden geantwoord. Ook hierin is de Confessie de la Foy van Guido de Brès niet in strijd met de Heilige Schrift, en indien ze dit was, zou dr A. Kuyper zeker niet gearmd hebben tegen haar een ernstig gravamen in te brengen.

Wie kan met name uit deze laatste woorden iets anders lezen dan dit:

a) indien de woorden der confessie niet in strijd met de Schrift zijn,

b) en dr Kuyper's inzicht niet tegen deze woorden indruishte,

c) dan mag hij wel zich overtuigd houden, dat zijn dogmatisch inzicht afwijkt van dat van de vaders der Confessie,

d) en ook daarvan, dat de letter der Confessie oorspronkelijk meer aan dat inzicht der vaders, dan aan het zijne n i t d r u k k i n g bedoelde te geven,

e) maar dan behoeft men geen alarmkreeten te slaan;

f) noch van dr Kuyper, gaat men zich even plaatsen op zijn standpunt, dit te verlangen;

g) want dan kan hij ook bij andere lezing, verklaring en uitlegging der belijdenis dan de reformatoren deden, in de formuleering zelve hen vinden, en met hen alzoo zijn „eenigheid“ hebben.

Ik zou wel eens willen weten, of nu prof. Waterink (benevens „De Heraut“) over deze in 1920 voorgedragen opinie van dr Dijk te spreken is, ja dan neen. Zij kunnen deze vraag m.i. niet laten rusten, na deze „alarmkreet“.

Zeggen zij: neen, dan zou het goed zijn, dit zeer duidelijk uit te spreken. Niet om prof. Dijk te critiseren, doch om allen schijn van wel alarm roepen tegen een „nieuwe richting“ van 1936, en niet tegen een apologet van dr Kuyper in 1920 te vermijden. Allen schijnt tevens, alsof, wat immers niemand van de broeders gelooven wil, het alarm roepen een gelegenheids-act is, hetzij in eersten, hetzij in tweeden aanleg.

Zeggen zij: ja, dan begrijp ik niet, hoe men sinds 1920 vrede hebben kan met de manier, waarop alle aanhangers der pluriformiteitsleer van dr A. Kuyper de confessie „verklaren“ en „uitleggen“, en dan tevens een alarmkreet kan slaan, zoodra in 1939 iemand, wiens wetenschappelijke denkbeelden men blijkbaar niet deelt, in andere woorden nog eens het zelfde zegt, als dr Dijk in 1920 ten gunste van dr Kuyper opmerkte.

„De confessie“, zoo merkte dr Dijk (54) ten overvloede nogmaals op, „bedoelt niet strenge dogmatische begripsbepalingen te geven“.

Als dit waar is — en het is in veel gevallen — waar — dan is in die gevallen, waarin de zooveel geciteerde uitspraak van toepassing is, opzettelijk door den één in de formuleering ruimte gelaten voor den ander, die er anders over denkt. In al zulke gevallen heeft men niet slechts het recht, doch zelfs den plicht, zich in verklaring en exegese der confessie vrij te maken van het dogmatisch inzicht van dezen of genen tijdgenoot, of zelfs mede-

2) Een gekozen formule wil soms opzettelijk ruimte laten voor meer dan één gevoelen. Een andere keer wil zij uitdrukkelijk valsche opinies bestrijden en afsnijden. Men generaliseert dus niet.

redactor der confessie. Als ik een formule kies, waarin mijn opponent zich ook vinden kan, dan behouden we ons gevoelen, elk voor zich, en hebben toch een formule van eenigheid. En dan moet niemand daarna dezen vrede verstoren, ook niet in alarmkreeten, door de gekozen formule te willen lezen naar de opvatting hetzij van mijn opponent hetzij van mij. Hij behoort haar alsdan te lezen in het licht van onze gemeenschappelijke en duidelijke bedoeling, om ruimte voor elkaar te laten, of, om alleen te zeggen, wat de kerk sticht, zonder dat wij op een wetenschappelijke kwestie nader in willen gaan.

Slechts dan roep men alarm.

a) indien men meent, dat zulke gevallen in de confessie niet voorkomen (maar prof. Waterink zal wel evenmin als ik van die opinie zijn); of

b) indien men overtuigd is, dat een nieuwe opvatting in botsing komt met een confessionele uitspraak, die niet ruimte wil laten, doch af wilde snijden wat zakelijk door vroegere of door huidige meningen wordt geponeerd; of

c) indien men oordeelt, dat de formule te ruim was (en dus ja en neen verbindt), of,

d) indien men oordeelt, dat ze te eng is (en dus afsnijdt wat God de kerk niet beveelt af te snijden).

In de gevallen a) en b) roep men dan alarm tegen zijn broeders, die nieuwere meningen voordragen; in de gevallen c) en d) tegen de confessie (door indiening van een gravamen n.l.).

In andere gevallen evenwel danke men voor de genade, dat ook in eenheids-formules broeders, hoewel zakelijk divergeerende, kunnen samenwonen. In die gevallen, waarin zij dat wettig doen, verstoot men den vrede, dien de vaders sloten, niet ten aanzien van de zonen.

Voor al niet, wanneer men zelf geruimen tijd heeft geprofitteerd van deze verdragsaamheid, zooals van prof. Waterink ongetwijfeld gold en nog geldt.

Hiermee kom ik op het puntje, dat ik in den aanvang reeds vooropstelde.

Ik zal dat puntje maar bewaren tot de volgende week. Maar ik wil dit artikel niet eindigen zonder het volgende te verklaren.

Er zijn onder ons den laatste tijd verschillende anthropologische theorieën (theorieën met betrekking tot de leer omtrent den mensch) voorgedragen.

Er zijn theorieën van prof. Hepp.

Van dr Steen.

Van prof. Waterink.

Van prof. Vollenhoven-Dooyeweerd.

Van den heer Janse.

Van nog veel anderen: prof. dr H. Bavinck, prof. dr J. H. Bavinck, dr Kuipers b.v..

Al die theorieën zijn, soms in belangrijke punten, van elkander verschillend. Voor die alle wordt om beurten in de kerken ingang gezocht. Prof. Waterink heeft nog altijd boekjes in omloop, die niet teruggenomen zijn, al is de schrijver ook beschuldigd van Apollinarisme, en al heeft hij ook volgens prof. Hepp zijn standpunt gewijzigd. Prof. Hepp laat hier en daar zijn meening doorschmeren, en laat bij promoties zijn leerlingen, onder bronvermelding ook uit krantenartikelen van hem, bepaalde opvattingen in dissertaties verdergeven. Een enkele maal geeft een zijner leerlingen (onlangs citeerden we ds Pestman in een leidraad voor de jeugd) ze ook verder. Ook prof. Vollenhoven en de heer Janse spraken, evenals prof. Dooyeweerd, zich uit. Dr Kuipers wijzigde hier en daar een boek van prof. dr J. H. Bavinck. Prof. Hepp maakte zich los van dr H. Bavinck op bepaalde punten. En zoo kunnen we verder gaan. Het aantal anthropologische constructies is onder ons nog vrij groot en — divergeerend. De hoogleraren Vollenhoven-Dooyeweerd hebben zich dan ook niet opgeworpen als importeurs eener anthropologie, die voor de eerste maal zich losmaakte van sommige dogmatische inzichten der vaders van de confessie. Welneen; dat deden Bavinck's, prof. Hepp, dr Steen, en ook prof. Waterink.

En nu is één ding zeker:

indien deze auteurs — en ze moesten of allemaal, of geen van allen het recht daartoe krijgen — indien deze auteurs anno 1940 het willen, dan kunnen zij elk voor zich, met den dr Dijk van twintig jaar geleden, zeggen (mutatis mutandis):

Iets anders is het of er niet verschil is van inzicht (het woord kloof is m.i. te sterk) tusschen de Gereformeerden van toen en nu, en dan moet worden toegegeven, dat door verder gaande detaillistie de gedachten zich gewijzigd hebben. Maar is dit zoo bevredigend? Waren de (wetenschappelijke) omstandigheden toen niet gansch anders dan in onzen tijd? Stond men toen niet in een tamelijk ongedeelde wetenschappelijk front met de kinderen der scholastiek, en was de drang tot zelfstandige bestudeering der anthropologische problemen niet veel zwakker? Wie met deze historische factoren geen rekening houdt, loopt gevaar, de Belijdenis geweld aan te doen, en wanneer wij ons de kerkelijke theologische wereld van toen indenken, moeten we toestemmen, dat zij zich moeilijk anders kon uitdrukken. Zij kenden de anthropologische problemen niet zooals wij die kennen. Maar daarover loopt de quaestie in dit geding niet. Het is niet de vraag, of ons anthropologisch inzicht door de Reformatoren met zooveel woorden geleerd wordt, en in de confessie is opgenomen, maar of het door hen veroordeeld, en door de Belijdenis uitgesloten (Zie vervolg op blz. 126.)

Misbruik van het Verbond.

Het Derde Gebod houdt wel iets meer in, dan dat het ons het vloeken verbiedt en het bezigen van krachttermen ontraadt. Tot Zijn Volk dat NIET vloekt, komt de HEERE met Zijn bevel: GIJ... dat wil zeggen kerkgangers, belijdende leden, ouderlingen, dominees, theologische professoren, innige kinderen, diep-ingeleiden enz. GIJ zult den Naam des HEEREN niet opheffen tot ijdelheid. Als wij in de Heilige Wet des HEEREN onzes Gods niet in de eerste plaats onze KERK-zonden, de zonden van ons christelijk leven zien, zouden wij beter doen de wetsprediking af te schaffen! Waarom zullen wij zoo scherpelijk de Tien Geboden prediken als een ieder in den spiegel der Wet het beeld van den ander ziet? Het Derde Gebod moet niet zoo behandeld worden dat wij ijlings den haan spannen om HET SCHOT VAN STEENWIJK (de ouderen kennen dit vers!) af te vuren op den vloekenden soldaat. Het wordt ons in des Heeren Naam verkondigd opdat WIJ beven zouden voor Zijn Aangezicht, opdat wij opgewekt zouden worden tot een teeder leven in het Verbond.

De HEERE heeft ons in Zijn Verbond zulk een rijken zegen geschonken! Op Zichzelf de Onkenbare, Zichzelf bekend en niemand nader, d'Onnoembare, Dien wij noemen moeten, heeft de HEERE Zich in liefde aan Zijn Volk doen kennen. Aan een hof moeten de graven en de excellenties wachten tot de koning het woord tot hen wil richten, dan spreken zij schuchter van: Uwe Majesteit! Maar het kleinste prinsje en prinsesse mag den koninklijken vader of moeder aanspreken met den naam der liefde. Zooals Beatrix haar vader in de rede viel met een opgetogen: Mamma, kerstboom! zoo mogen onze jonge kinderen hun gebedje opzenden: Lieve Heere... Wij mogen iemand niet bij den naam noemen tenzij hij ons daartoe het recht gaf, maar in het Verbond spreken wij den hoogen God aan als: Onze Vader, Onze HEERE.

God wil dat dit Zijn Liefde-Verbond heilig zal worden gehouden. Ons zingen en bidden, ons preeken en spreken, onze „christelijke“ vergaderingen en organisaties, zij moeten waarachtig christelijk zijn. Onze scholen waarachtig christelijke scholen, onze pers een christelijke pers. Want de Heere zal niet onschuldig houden... geen voorzitter, geen dominee, geen redacteur of directeur van een christelijk dagblad, geen onderwijzer, leeraar of professor... die Zijn Naam ijdelijk gebruikt.

Zeker, de HEERE zal niet onschuldig houden de slimmerds, die om dit gebod niet te overtreden, van het avondmaal wegblijven, geen ouderling willen worden, het gebed van het publieke erf willen geweerd zien. Immers juist gebod Drie is het gebod, dat ons de theologie, GEbiedt, de christelijke wetenschap, de radio, de staatkunde. Het is het gebod van het gebed! Het is het bevel tot Zending en Evangelisatie, het Gebod van de Heilige Propaganda.

Het terrein van het Verbond Gods wordt in de verklaring naar den catechismus breed getrokken. Immers achter het speciale vraagstuk van den eed, ligt de beteekenis van het Verbond Gods voor heel het leven. Zal men ook godzaliglijk bij den Naam Gods staatkunde drijven, wetenschap beoefenen, zieken verplegen, patroons- en werkliedenorganisaties oprichten, een radio met den Bijbel (d.i. met den Naam Gods) hebben? Ja het, want al zulks is in Gods Woord gegrond en van de heiligen in alle eeuwen recht gebruikt geweest. Heel het leven moet onder het regiment Gods worden teruggebracht, daartoe moet de Naam Gods, d.i. de goddelijke Waarheid, worden gekend en doorgedacht.

Hoe breder het terrein wordt, des te grooter het gevaar van misbruik optreedt. Daarom moet met biddende en leedere zorg gewaakt worden dat het christelijk onderwijs waarlijk christelijk zij, de christelijke pers haar naam met recht moge voeren en christelijke organisaties een waarlijk christelijk karakter dragen. Want de HEERE zal niet onschuldig houden, die Zijn Naam als een phrase, tot een ornament gebruikt. Hij zal Zijn zegen onttrekken aan een kerkelijk, aan een christelijk leven, waarin Hij niet in waarheid de eere ontvangt die Hem toekomt.

Dit is een gebod om bij te beven! Want wij meenen niets voor honderd procent. Dies hebben wij ons den HEERE eigenlijk voorgesteld als iemand, Die Zijn woorden ook niet voor honderd procent meent. Zijn beloften niet... het geldt bij velen als ernst de beloften des Heeren niet te vertrouwen. Tegelijk als het goud der beloften zijn glans voor ons verliest, verliest de bedreiging voor ons haar klem. O, daar is een doopen (de HEERE vergeve het ons!) dat niet anders is dan een ijdelijk opheffen van den Naam des

Heeren. Wij kunnen van heel het Verbondsleven, van het Kerk-leven, het leven in een schijn-wereld maken. Zie Gij hebt lust tot waarheid in 'tge-moed, ... maar ik ben der ijdelheid onderworpen. Doch het arm en ellendig volk, dat bevend vlucht tot den Naam des Heeren als in een Sterken Toren, dat pleit: schoon onze zonden tegen ons geluigen: doe het OM UWS NAAMS WIL, want Gij, HEERE, zijt de WAARACHTIGE, het zal niet beschaamd worden. Want gelijk de hemelen hooger zijn dan de aarde, is Gods Verbondstrouw hooger dan onze ontrouw. HEERE is Zijn Naam!

N. B.

wordt. En op die vraag moet m.i. ontkennend worden geantwoord. Ook hierin is de Confession de la Foy van Guido de Brès niet in strijd met de Heilige Schrift, en indien ze dit was, zou ondergeteekende, d.w.z. prof. Hepp, of dr. Steen, of dr. Vollenhoven, of dr. Dooyeweerd, of dr. Waterink, of dr. H. Bavinck, of dr. J. H. Bavinck, of dr. A. Kuipers, of A. Janse, of nog een ander, zeker niet gearzeld hebben, tegen haar een ernstig gravamen in te brengen.

Het referaat van dr. Dijk kwam uit den kring der Vrije Universiteit (wetenschappelijke samenkomst).

De alarmkreet van prof. Waterink, overgenomen onder dankbetuiging door „De Heraut“, komt weer uit den kring der Vrije Universiteit.

En nu één van beide:

De lijn-dr Dijk van 1920, is goed geweest, of niet goed geweest.

Was ze goed, dan slakte men geen alarmkreten, tenzij men aantoonen kan, dat een bepaalde anthropologische constructie strijdt met de duidelijke bedoeling der confessie. Men zal dan vooraf moeten aantoonen, dat deze werkelijk bedoeld heeft, een wetenschappelijk-overwogen geloofsuitspraak te doen over het (alsdan precies geformuleerde) anthropologisch probleem, dat bij één der bovengenoemde auteurs aan de orde is. Men kan in dat geval wel een jaar of wat studeeren, en komt zeker niet klaar vóór de Finnen.

Er zijn dan heel wat problemen aan de orde. De verhouding ziel-lichaam. De verhouding natuur-ik. De verhouding ziel-geest. De verhouding natuur-persoon. De verhouding persoon-ik. De betekenis van persoon, natuur, ik, ziel, geest. Enz. Enz. En niet zou onbillijk zijn den één wel, den ander niet te „behandelen“. Eerlijk duurt het langst.

Is daarentegen de problemstelling van den dr. Dijk van 1920 niet juist geweest, en heeft hij dr. A. Kuiper ten onrechte op het punt van de exegese der confessie inzake de kerk het recht toegekend, zijn nieuwere opinie met haar te verbinden, waarom slaakt men dan in 1940 alarmkreten tegen wie het recht voor zich op-eischen, dat aan dr. Kuiper door dr. Dijk werd toege-kend?

Tenzij men mij bewijst, dat de gevallen volkomen ongelijk zijn, wat ik, zoolang men het niet afdoende bewijst, geen moment geloof, moet ik alsdan verkla-ren: hier klopt iets niet.

In elk geval zou ik de vraag willen stellen: indien men meent, dat dr. Dijk in 1920 geen goede lijn trok, toen hij de eenige resterende kwestie noemde, of de inzichten van dr. Kuiper door de confessie werden uitgesloten, wil men dan mij helpen, indien ik er in slagen mocht, aan te toonen, dat artikel 27 der confessie naar eigen bedoeling en naar het dogmatisch inzicht der reformatoren een anderen kant uitgaat dan de pluriformiteitstheorie van dr. A. Kuiper?

Want met twee maten zal niemand opzettelijk willen meten.

Het zou mij verheugen, indien op deze vraag een duidelijk antwoord kwam.

Volgende week dan nog iets over prof. Waterink's terminologie, gemeten aan de dogmatische inzichten van de opstellers der belijdenis. K. S.

Is volgens de vaders der belijdenis Rome een kerk?

Dr. A. M. Boeijsma verklaart in „Parlensch Kerkblad“, dat veien met hem blij zullen zijn, dat de pluriformiteit weer ter tafel gekomen is, wijl immers „onze belijdenis van de kerk het waard is“, en er over deze kwestie volkomen helderheid moet komen.

Op gelukkige wijze heeft hij, teneinde daaraan mee te werken, in zijn orgaan naast elkaar geplaatst het „hoor“ en „wederhoor“. Het eene een uittaling van prof. Dijk, het andere eene van mij.

In het van prof. Dijk aangehaalde stuk wordt opge-merkt, dat Calvin, wiens oordeel ook naar mijn meening voor het verstaan der belijdenis veel waarde heeft, zelfs aan de roomsche kerk den naam kerk niet heeft ontzegd. We lezen:

„Nimmer heeft Calvin aan de roomsche kerk den naam kerk en het praedicaat christelijk ontzegd.“

Behalve Calvin vraagt ook Guido de Brès onze aandacht. Hij is, zooals men weet, de opsteller der Nederlandsche geloofsbekentenis. Prof. Dijk merkt in zijn referaat „Buiten de kerk geen zaligheid“ op, dat de confessie in art. 28 zich scherp uitdrukt, „maar“, zoo lezen we (57)

„Hier mag niet vergeten worden, dat hij zich in dit artikel speciaal richt tegen de Anabaptisten, ... en tegenover hen wijst de Nederlandsche Geloofs-bekentenis op de groote betekenis der zichtbare kerk, gelijk ook Calvin heeft gedaan, die haar mater fidelium (moeder der geloovigen, K. S.) noemde, en evenzeer den eisch stelde, dat de geloovigen zich bij haar hebben te voegen. En stel nu, dat De Brès bij dit laatste reeds de Gerefor-

meerde Kerk op het oog heeft gehad, wat in dit artikel niet ligt uitgedrukt, dan gaat hij toch in geen enkel opzicht te ver, wanneer hij den eisch stelt, dat de geloovigen zich bij haar te voegen hebben. Wanneer wij in het instituut, dat God ons schonk, de meest zuivere openbaring zien van het lichaam van Christus, zijn we niet ongeestelijk-exclusief, als we de pretentie voeren, dat ieder, die Christus als Koning erkent, zich bij dat instituut moet aansluiten. De pluriformiteit mag de betekenis van het instituut niet op zij dringen, en wij sluiten daarmee nog niemand van de zaligheid uit.“

✱

Wat nu De Brès betreft, het is uit diens eigen geschriften wel gebleken, dat hij den naam kerk ont-zegt aan de Wederdoopers. Hij spreekt in zijn zeer interessante en uiterst leerzame geschrift „De Wortel, den Oorsprong ende het Fundament der Wederdoopers“ (La Racine, source & fondement des Anabaptistes, 1575, de nederl. vertaling in 1589) de Weder-doopers aldus aan:

„Boven desen, so segt my doch eens, ghy goede lieden, die daer voorgaet ende segt dat uwen roep oprecht ende Wettelyken is, door wien zijn uwe Dienaers beroepen ende gesonden? zijn sy niet van uwer Gemeente beroepen? Ende onze Dienaers, door wien ende van wien meynt ghy datse ghesonden zijn, naedemaal ghy haren roep also versmaet ende versaekt? Ghy weet immers wel, dat sy in haer Ampt ende bedieninghe ghe-roepen zijn door de stemme ende ghemeyne bewil-linge der geheelder Ghemeynte: ende naer Vasten, Bidden, ende aenroepinghe des Goddelichen Naems, volghende de Apostolische instellinghe aenghenomen, ende in haren roep, door oplegginghe der handen, bevestight zijn. Wat reden hebt ghy dan om te seggen, dat ue Predicanten van Godt geroepen, ende de onsen van der werelt ende van der Menschen beroepen zijn? Wij hebben doch alreede bewaen, dat uwe Ghemeynte de waerachtige Kerke niet en is: hoe sal dan de be-roepinghe van uwen Dienaren oprecht ende van Godt wesen, welke (segge ick) van onheylige Menschen, lae van verloochenende Christenen be-roepen zijn?“ folio 41 A.

Het citaat is sprekend, want het ontzegt den naam „ware kerk“ aan de Wederdoopers, legt de vraag van de wet t i g h e i d der ambten voor de conscriptie, en laat zoo zien, dat het niet uit de in een bepaald instituut aanwezige kracht van vroomheid, doch uit de trouw van den ambtdienst (met name der predi-king) de kerk zich legitimeeren moet. Uitvoerig heeft De Brès, fol. 37a-38b aangevoerd, dat de wederdoopers op den naam kerk geen aanspraak konden maken. Reden? Dat zij de apostolische leer niet wilden aannemen. „Hierom so bidde ick u, dat ghy doch eens wilt ophouden van lieghen, seggende, dat ghy de waerachtige Ghemeynte Christi zijt. Want soude sulcx waer ende alsoo wesen, soo moest men van den tijden Christi af tot nu toe, altydt Wederdoopers gevonden hebben“ (38a).

Hoe in dit gedachtenraam de Brès over de gerefor-meerden denkt is gauw te verstaan. Het doet zich ook duidelijk lezen (38a):

Want aengaende ons, wy sullen wel haest ende lichtelick bewijzen connen, dat sichten den tijt der Apostelen tot nu toe de kercke oft ghemeynte altyts geweest zy, die ons geloove ende Godsdiensl gehadt ende ghehouden heeft.

Even verder lezen we:

Gaet henen dan ende roemt u noch de kercke Christi te zijne: ghy siet doch openlijken wel het contrarie. Voorts, wat is daer ter weert dat eenichsins dienen mochte om onse leere te verduysteren, ende te bewijzen dat wy de oprochte Gemeente Christi niet en zijn, hetwelck ghy niet en voortgebracht hebt? Ende alle u voornemen en streckt nergens toe dan de Ghemeynte Jezu Christi te scheyden, ende de Godtzalige vergade-ringe te verstroyen. Hiermede zijt ghy gelijk den Jerobeam, die een nieuwe Godsdiensl ende een Kereke nae zijn goetduncken ende meynlinge op-rechte, om daer door het Volk van der waer-achtigher Kercken, welke binnen Jerusalem was, af te scheyden ende te verleyden.

Dat de Brès hier de gereformeerde kerk als de ware aandient, is niet langer twijfelachtig. Later zal hij aan-toonen, hoe ook na de scheuring van de 12 stammen in het 10 stammen rijk veel goeds is overgebleven, hoe onder het diepe verval toch de sacramenten hun kracht behielden, wijl God Zijn belofte niet introk en dus een tweede besnijdenis (als equivalent van een tweeden doop) voor de bekommerde geloovigen niet noodig, ja verkeerd was. Ten aanzien van den doop, die onder Rome geschied is geldt hetzelfde. Anders evenwel staat het reeds met het avondmaal, binnen Rome be-diend. En wat de v e r g a d e r i n g betreft, die onder het pausdom geschiedt, die heet herhaaldelijk verga-dering van den A n t i c h r i s t.

Wat Calvin betreft, men heeft ook van hem vaak soortgelijke uittalingen naar voren gebracht als we met betrekking tot den onder Rome bedienden doop zooeven bij Guido de Brès tegenkwamen. Maar het is niet juist op dien grond te concludeeren, dat Calvin nooit den naam van kerk aan Rome ontzegd heeft. Dat heeft Calvin wel gedaan. In „De Heraut“ is in de dagen van het gravamen-Buizer erop

1) Nous avons desia prouvé que vostre eglise n'est pas la vraye Eglise: comment sera donc la vocation de vos ministres legitime & de Dieu, qui sont appellez par des hommes Apostats? pag. 71.

gewezen dat Calvin in een brief aan Lelio Sozzini over de onder Rome nog aanwezige „sporen“ der kerk zoo waardeerend geschreven heeft. Het is volkomen juist. Maar die brief aan Sozzini is geen argumentatie vóór de bewering dat Calvin Rome den naam van kerk niet ontnemen wil. Het is net andersom: Calvin maakt Sozzini op die manier duidelijk, hoe hij het be-doelt, in welken zin het op te vat-t e n i s, als hij den naam kerk aan Rome ontzegt. Op de plaats waar ik thans schrijf heb ik de bron niet bij de hand, doch ik ben op aanvraag bereid ze te noemen. Ze is trouwens gemak-kelijk te vinden. Men sla in het Corpus Reformatorum maar de correspondentie van Calvin na, de brieven zijn genummerd, de lijst der geadresseerden is alpha-betisch te raadplegen. Getroust men zich die kleine moeite, dan zal men dra hebben gezien, dat de door „De Heraut“ geciteerde brief aan Sozzini een tweede, een v e r v o l g - b r i e f was. De eerste, daaraan vooraf-gaande, zegt letterlijk, dat Calvin Rome den naam van kerk ontzegt (detrahimus). Alleen maar, hij doet dat z ó ó e n z ó ó, op die e n d i e manier, b.v. met weigering van den herdoop etc. Op die details, die nadere bepalingen van die weigering van den kerk-naam is dan blijkbaar Sozzini teruggekomen, en daa-r-o-p heeft Calvin dan weer geantwoord in den zooeven gereleveerden vervolgbrief. Maar al wat daar in staat, is een nadere concretisering en verdui-d e l i j k i n g van de h o o f d z a a k, en van de h o o f d s t e l l i n g: dat n.l. de naam van kerk aan Rome wordt ontzegt.

Wie er voor opkomt, dat men de belijdenis zal uit-leggen en verstaan in den klassieken zin (zie wat we elders in dit nummer schrijven), dient met deze dingen wel te rekenen.

Inderdaad, ds Boeijsma: de belijdenis is het waard, dat we op een en ander zorgvuldig letten. Dat kan best gebeuren zonder animositeit. Het is ons samen toch er om te doen, de belijdenis der vaders eerlijk te lezen en te bewaren.

K. S.

Paleisrevoluties.

Wat is een paleisrevolutie? Volgens den grooten Brock-haus een „Bezeichnung für den Sturz eines Herrschers durch eine Verschwörung an seinem Hofe. In der abend-land. Geschichte bietet Russland die häufigen Beispiele einer P. (Sturz der Regenten Anna Leopoldowna 1741, des Kaisers Peter III, 1762, des Kaisers Paul I. 1801.“ Een paleisrevolutie is hier gevolg van samenzwering.

Volgens Meyers Lexikon is een paleisrevolutie „der Sturz eines Herrschers, der sich ohne Erhebung der Massen im Innern des Palastes durch eine Intrigue voll-zieht“. Hier is een paleisrevolutie dus een gevolg van intrigues.

Volgens Winkler Prins behoort tot het wezen van de omwenteling een verandering in den staatsvorm, niet alleen een verandering van regerende personen, en daarom is een z.g. paleisrevolutie eigenlijk geen omwenteling.“

Tot zoover deze overschrijfwijheid.

Prof. Dijk heeft — helder is het mij nog niet — eerst bij zijn inauguratie, en nu ook verleden week in een Standaard-artikel, gewijd aan dr. B. Wielenga, een enkel woord gesproken over de geschiedenis van ons blad. Den laatste keer gebruikte hij het woord paleisrevolutie. Het zou langs den weg van paleisrevoluties gekomen zijn tot den huidige stand van zaken.

Zou prof. Dijk zijn bedoeling willen verduidelijken? Ik ben op dit punt nog al teergevoelig. Ik ken geen enkele geslaagde poging tot verandering van ons blad wat de personen betreft, die ook maar in 't minst op samenzwering of intrigue lijkt. Ook is de „staatsvorm“ niet veranderd; die is juist bewaard. Ik zou dus met een woord van opheldering zeer verblijd zijn, want ik geloof, dat, als ik het gehezigde woord serieus opvat, het in hooge mate onrechtvaardig is. Bovendien staat prof. Dijk reeds jaren lang buiten de historie van ons blad; hij kent de feiten dus niet, tenzij hij betrouwbare infor-maties ontving. Maar die zullen zeker anders doen spreken.

K. S.

Soembaneesche moraal: felt is norm.

Een van onze zendingsarbeiders vertelde op een zen-dingsavond een voorbeeld van de groote moeite, die men had om de bevolking op te voeden tot een christe-lijk leven, aangezien allerlei oud-heidensche gewoonten zoo ontzaglijk diep zaten geworteld in het volksbesef.

Het idee van zonde was zoo heel anders, dan het evan-gelie dat leerde en daardoor ontstonden misverstanden en moeilijkheden.

Als b.v. een Soembanees een paard had gestolen, was dit alleen diefstal, wanneer dat ontdekt werd. Wist men het echter zoo handig aan te leggen, dat men niet werd gesnapt, dan kon het geweten gerust zijn; de zegen des hemels rustte B L I J K B A A R op deze onderneming.

Werd men daarentegen betrapt of het kwam op een andere manier uit, dan was dat de vingerwijzing van boven. Dan had het blijkbaar niet gemogen. En pas dan was er sprake van zonde.

Ontzettend moeilijk om die gewetens op te voeden! Om aan deze bevolking het begrip zonde bij te brengen.

Men leeft natuurlijk in de gedachte, dat de goden rechtvaardig zijn, en dat ze zonde straffen. Straffen ze niet, wel, dan is er blijkbaar ook geen sprake van over-treden. Dan vinden ze het blijkbaar goed.

We glimlachen eens op zoo'n zendingsavond om die Soembaneesche paardendieven met hun gerust geweten,

..... me
dergelij
Men be
zekerd
Met v
rustig o
heeft de
die met
Dat is
raal. Fe
Op des
op Gods
verkoch
dat hier
waren,
Daarvo
Toen
gerukt,
„christe
heeft to
raties, l
politiek
zienighe
En hij
alles.
Maar
maken.
Allee
Woord
En w
met ver
heidens
neesche
De zel
in onze
Toen
kwam,
verzet,
Lukt da
geweld
Finland
Men l
sche cul
Maar
paarder
Niet i
Niet i
Dit v
dan hel
Daem
dood gh
de leven
Feit i
elk gebi

Kwak
Er is
niet zoo
gebied
drogen
gestie g
De be
zijn loo
lyk geb
Hij he
niet we
Deze ge
nen in
nemen,
niet is
We z
voor ee
menu
hebben
der gesl
Want
mensch
bepelen
Dat he
men te
En de l
sultaten
Men
hebben
een my
oceaan
vloed v
dat alle
gediend
Zoo n
Desne
aan he
Tensl
weest e
Niet i
dingen.
Midsa
door m
gereerei
Nu, h
stekend
Men
wordt g
Hoe i
meer r
loop.
Een i
Alme
Schilde
naar at

zzini over
kerk zoo
men juist.
atie vóór
kerk niet
n maakt
et be-
e v a t-
k a a n
ik thans
ik ben op
as gemak-
rmatum
e brieven
is alpha-
die kleine
t de door
n tweede,
n vooraf-
den naam
t, hij doet
t, b.v. met
ails, die
den kerk-
en da ar-
n zooveer
r in staat,
er dui-
en van de
kerk aan

is zal uit-
ie wat we
eze dingen

K. S.

ten Brock-
Herrschers-
der abend-
a Beisplee
owna 1741,
al I. 1801,"
nen xwe-

olutie „der
nebung der
ntrige voll-
gevolg van

zen van de
orm, niet
sonen, en
enlijk geen

iet — eerst
eek in een
t, een enkel
s blad. Den
isrevolutie.
s gekomen

uidelijken?
t ken geen
n ons blad
t „minst op
staatsvorm”
lus met een
at ik geloof,
pvt, het in
at prof. Dijk
is blad; hij
bare infor-
nders doen

K. S.

op een zen-
moette, die
een christe-
gewoonten
volksbesef,
an het evan-
verstandten

estolen, was
d. Wist men
n niet werd
le zegen des
ming.
am op een
wijzing van
En pas dan

te voeden!
te brengen.
at de goden

Straffen ze
ke van over-

ond om die
ust geweten,

..... maar wordt er onder ons ook niet heel wat van dergelijk heidensch voorzienigheidsgehoof gevonden? Men beroept zich op de leiding Gods en is daar uit verzekerd van Gods goedkeuring.

Met voorbijzien van den geopenbaarden wil, leunt men rustig op den verborgen wil van God. Tot allerlei dingen heeft de Heere dan „geleid”. Dingen en verhoudingen, die met Zijn Woord in lijnrechten strijd zijn.

Dat is in den grond der zaak een Soembaneesche moraal. Feit wordt hier norm.

Op deze manier konden ook de broeders van Jozef zich op Gods leiding beroepen, toen ze hun broer hadden verkocht naar Egypte. Want inderdaad, het is duidelijk, dat hier de leiding Gods was. Zoo „vroom” als ze echter waren, die vroomheid hebben ze toch niet gedeeld. Daarvoor moet ge bij Hitler wezen!

Toen de Duitsche troepen Oostenrijk waren binnen-gerukt, hield de Führer een indrukwekkende rede. Het „christelijk” woord ontbrak daarbij niet. De staat be- hoeft toch nog een godsdienstige wijding voor haar ope- raties, hoe dan ook. De christelijke saus werd over de politieke pudding gegoten met deze woorden: „De Voor- zienigheid heeft ons hier in Oostenrijk binnen geleid”.

En hij had gelijk. Want Gods voorzienigheid gaat over alles.

Maar met die voorzienigheid had Hitler NIETS te maken.

Alleen maar met Gods geopenbaarden wil in Zijn Woord en Wet.

En wie zich beroept op den verborgen wil van God, met verwerping van Zijn wet, die gaat staan op het heidensch standpunt: feit is norm. Dat is de Soemba- neesche moraal: zonde is 't alleen, als 't niet lukt.

De zelfde Soembaneesche opvatting kunt ge aantreffen in onze Nat.-Socialistische literatuur.

Toen de oorlog van Rusland tegen Finland ter sprake kwam, werd gezegd, dat Finland gelijk heeft met zijn verzet, ALS het lukt Rusland blijvend tegen te houden. Lukt dat echter niet, moeten ze wijken voor het grotere geweld van den aanvallende, dan zou achteraf blijken, dat Finland ongelijk had met zich te weer te stellen.

Men beroept zich vaak op de hooge trap der germaani- sche cultuur en de ontwikkeling van den arischen geest. Maar men is nog niets verder, dan de Soembaneesche paardendieven.

Niet de waarheid, maar de kracht.

Niet het recht, maar het geweld, de dynamiek.

Dit vitalisme is immers zuiver heidensch! Ja, erger dan heidensch.

Daemonisch. Want in het ontbindingsproces van den dood gist een geweldige kracht! En in de zonde schuimt de levensdrift van het beest.

Feit is norm....., dat is zedelijk nihilisme. Chaos op elk gebied.

A. DONDORP.

Kwakzalverij.

Er is ook een kwakzalverij op godsdienstig gebied. En niet zoo zuinig! Dat komt omdat er ook op godsdienstig gebied heel wat te verdienen valt. De wereld wil be- drogen zijn... en daar maken virtuozen der massasug- gestie gebruik van.

De bekende filmkomiek Charley Chaplin heeft vóórdat zijn loopbaan op het witte doek begon, op maatschappe- lijk gebied van alles en nog wat bij de hand gehad.

Hij heeft er ook ernstig over nagedacht, of hij niet een nieuwe godsdienstige beweging in het leven zou roepen. Deze gedachte heeft hem lang vastgehouden. Zijn plan- nen in deze richting zouden juist vasten vorm aan- nemen, toen er iets anders tusschen kwam, zoodat het niet is doorgeslagen. Doch het scheelde niet veel!

We zullen er ons maar niet in verdiepen, wat dat voor een „kerk” geworden zou zijn en welk geestelijk menu Charley Chaplin zijn volgelingen zou voorgezet hebben. Waarschijnlijk zou hij op deze manier niet min- der geslaagd zijn, dan in zijn huidige carrière.

Want hij is zeker meer dan een dwaas. Hij heeft de menschen „door”. Het klavier der massa weet hij te bespelen en vele registers staan hem daarbij ten dienste. Dat het daarbij niet om waarheid gaat, maar om wat men tegenwoordig noemt „dynamiek”, spreekt vanzelf. En de kracht der dynamiek wordt gemeten naar de re- sultaten. En de resultaten berekend in dollars.

Men moge in het democratisch Amerika veel critiek hebben op den tegenwoordigen Duitschen geest, die door een mythe bepaald wordt, aan de overzijde van den oceaan is de massa niets minder gevoelig voor den in- vloed van dynamische leugens en zelfs van onzin, mits dat alles maar met groot geestelijk geweld wordt op- gediend.

Zoo nuchter als men is, men wil bedrogen worden. Desnoods met open oogen..... Als men er maar wat aan heeft.

Tenslotte is Amerika het vaderland van James ge- weest en de bakermat van het pragmatisme!

Niet de waarheid, maar het resultaat is de norm der dingen.

Misdaad wordt er nu van regeeringwege bestreden, door met grootsche reclame-methoden de massa te sug- gereeren, dat „crime does not pay”.

Nu, het stichten van godsdienstige secten betaalt uit- stekend.

Men kan niet zulke dwaze dingen bedenken, of het wordt geleerd en het gaat er in.

Hoe meer men maar het gevoel weet te raken, hoe meer religieus effect men bereikt, hoe groter de toe- loop.

En zekere bekendheid heeft gekregen de kerk van Almée Mc Pherson, de „heilige” van Los Angeles. Prof. Schilder heeft in „De Reformatie” over haar geschreven naar aanleiding van zijn bezoek in Amerika. Hij heeft

een der samenkomsten bijgewoond. Uitvoeriger schrijft over haar Edgar Lajtha in zijn interessant boek „Men- schen, Eilanden en Oceanen.” (Uitg. Sijthoff, Leiden.)

We lezen o.a. een beschrijving van een collecte, die zij houdt. Persoonlijk moet men zijn gave haar komen over- handigen op het podium en hoe meer men geeft, des te inniger is de omhelzing, waarmee deze mondaine heilige ook persoonlijk den gever bedankt.

Ongelooflijk is haar suggestief vermogen. Daarbij ver- smaadt zij de meest geraffineerde middelen niet. Hier worden evangeliste en filmster identiek. Zoo verstaan we ook iets meer van de carrière van Charley Chaplin.

Van heel andere aard is de beweging van Father Divine.

Deze neger heette toevallig Divine. Zijn naam ¹⁾ heeft hem op een idee gebracht.

Hij geeft zich nu uit voor de god der negers.

Verschillende hemels heeft hij nu reeds gesticht, waar vooral ontzaglijk gegeten wordt.

Hij heeft den Bijbel geschreven. Dus houdt hij zich het recht voor, dien zelf uit te leggen. Daar hij het moede was geworden, om god zijnde, uitsluitend als geest te leven, had hij een menselijke gedaante aangenomen.

Het is alles even godslasterlijk en dwaas.

Maar financieel loopt het prachtig. Oeconomisch is de beweging een succes!

De menschen zien wat. Ze krijgen wat te smaken! Heel letterlijk!

Mystieke sensatie viert hoogtij. Maar — op de basis van de zakelijkheid.

Je kunt er om lachen. En je kunt er om huilen.

Want de dwaasheid der zonde is net zoo groot als de zonde der dwaasheid.

A. DONDORP.

1) Divine = goddelijk. Red.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Passief of Actief.

Wij wilden, in verband met ons vorig artikel iets zeggen over de gelijkenis van den Zaai-er. Het komt mij voor, dat deze gelijkenis o zoo vaak verkeerd gebruikt wordt.

Jezus spreekt in deze gelijkenis van vierderlei resultaat van de prediking van het Evangelie.

Daar zijn hoorders, die onder de prediking to- taal ongevoelig blijven, uit wier leven het Woord even snel verdwijnt als het er binnengekomen is.

Daar zijn anderen, bij wie het Woord zulk een beroering teweeg brengt, dat men zeggen zou: „wat heerlijke vrucht zal hier gaan rijpen”; maar na korten of langeren tijd is de beroering ver- dwenen en de vrucht blijft uit.

In het derde geval schiet het zaad des Woords wel wortel, het begint te groeien, heel gewoon en normaal, maar tot vrucht dragen komt het ook hier niet, omdat ander zaad, naast des Woords, tegelijk ontkiemt en — krachtiger en sneller groeit, zoodat het Evangelie-zaad het ver- lieft en verstikt raakt; alweer geen vrucht.

Tenslotte zijn er, door wie het Woord wordt ontvangen en vastgehouden en bij wie het in het eind heerlijke vrucht draagt.

Hoe leest men nu telkens weer deze gelijkenis, hoe wordt naar de prediking daarvan geluisterd?

In deze voege, dat men zegt: dat de prediking bij den één wel vrucht draagt en bij den ander niet, komt hier vandaan, dat de één een wederge- boren hart heeft en de ander niet. Daarom moet ik mijzelf onderzoeken of ik wel wedergeboren ben, ja dan neen.”

En zoo komt men er toe om te pogen, aan de hand van allerlei kenmerken, vast te stellen of men een veranderd hart heeft, dan of men nog een natuurlijk mensch is.

En niet weinig predikers en schrijvers werken dit in de hand door te zeggen (vooral als het gaat over hen, die bezaaid zijn op steenachtige plaat- sen): „onderzoek u dus wel, of uw hart reeds door den Heiligen Geest is omgezet, of uw geloof wortelt in de diepte of slechts in de oppervlakte, in uw beweging gevoel”.

Toch is deze opvatting, dit gebruik van de gelijkenis van den Zaai-er niet juist.

Dit blijkt uit de gelijkenis zelf.

Bij de eerste en bij de tweede groep van hoorders kan men dit volhouden en zeggen: „Ziet ge wel, het hart, dat het zaad niet in zich opneemt, het hart, dat het zaad slechts oppervlakkig aanvaardt, is in de diepte ongebroken, onveranderd.”

Maar neem nu die derde soort, bij wie het zaad valt tusschen de doornen.

De bodem is daar wel zacht genoeg, wel diep genoeg, daar schuilt de fout in het feit, dat, naast het zaad des Woords, nog aan ander zaad plaats wordt gegeven.

En nu moet men niet zeggen: „Ja, maar dat is toch hetzelfde; in het éne geval wordt de wede- geboorte voorgesteld onder het beeld van omwoe- ling van den bodem tot in de diepte, en in het andere geval door het uitroelen van het onkruid.”

Dat gaat niet op, want als de Schrift spreekt van de reiniging van het leven van de zonde, zooals die bij het kind van God gevonden wordt en gevonden moet worden, in tegenstelling met wat gezien wordt in het leven van een ongelovige, dan brengt zij dat altijd in verband met het deel hebben aan den dood en de opstanding van Chris- tus: denk maar aan Romeinen 7 en Colossenzen 3.

En als nu, in deze gelijkenis over het onkruid gesproken wordt, terwijl daarbij over de quali- teit van den bodem niet wordt gehandeld, dan blijkt daaruit, dat het den Heiland hier niet te doen is om de tegenstelling tusschen wedergeboren en on-wedergeboren.

Ook brengt dit gebruik van deze gelijkenis groote gevaren mee.

In de eerste plaats dit, dat men daardoor zijn aandacht afrekt van het Woord en, in vruchteloos zelfonderzoek, richt op zichzelf, terwijl het den Heiland er in deze gelijkenis juist om te doen is, tegen ons te zeggen, dat wij met alle kracht ons zullen vastklemmen aan het Woord.

In de tweede plaats, dat wij, wanneer wij voor onszelf tot de overtuiging komen, dat het met ons wel in orde is, dat wij wel wedergeboren zijn, zoo licht heel deze gelijkenis aan den kant schuiven, denkende: „O, wat de Heere Jezus hier zegt, dat heb ik mij niet aan te trekken, dat is voor de anderen, ik ben boven de gevaren, waar- over het hier gaat, verheven.”

Terwijl de Heiland juist bedoelt, allen, die het Woord hooren, aan te sporen, dat Woord te hooren en vast te houden.

In de derde plaats, wanneer wij deze gelijkenis opvatten in dezen zin: „denk er om, als gij, on- wedergeboren het Woord hoort, dan komt er geen vrucht, dus, onderzoek uzelf of gij wel wederge- boren zijt”, en wij zouden dan bij onszelf tot de conclusie komen, dat wij nog niet wedergeboren zijn, dan zou daarvan zoo licht het gevolg kunnen wezen, dat wij in passiviteit maar gaan wachten op het oogenblik, waarin het den Heere zou be- hagen ons te wederbaren, terwijl het Zijn bedoeling juist is, ons aan te sporen tot intense activiteit met betrekking tot het gehoorde Woord.

Uit dit alles is duidelijk, dat deze gelijkenis, die zoo telkens gebruikt wordt voor het geven van een aansporing tot een zelfonderzoek, als door ons altijd weer van de hand gewezen wordt, op die wijze niet gebruikt mag worden.

Onze Heiland bedoelt niet anders dan dit:

„Iedere hoorder loopt altijd weer gevaar het Woord zóó te hooren, dat het bij hem geen wezenlijke vrucht voortbrengt; daarom moet ieder hoorder, altijd weer, zoo vaak het Woord tot hem komt, zich er met alle kracht op toeleggen, dat hij dat Woord ter harte neemt en vasthoudt en heerschappij over zijn leven geeft.

Nooit mag iemand denken: „die gelijkenis geldt mij niet, want ik ben wedergeboren, dus het Woord zal bij mij vanzelf vrucht hebben.”

Nooit mag iemand denken: „ik kan naar dat Woord niet hooren zooals het behoort, want God moet mij eerst nog wederbaren”.

Ieder moet, gedachtig aan de gevaren, die ons hier door den Heiland geteekend worden, zich met hart en ziel er op toeleggen, aan deze ge- varen te ontkomen.

Natuurlijk moet hij dat biddende doen, biddende om de kracht Gods, wetende, dat hij van zichzelf niet in staat is het Woord te hooren zooals het behoort.

Maar —, dat mag nooit een bidden zijn, waarbij wij het doen uitstellen, tot tijd en wijle wij mee- nen, dat God ons gebed om kracht verhoord heeft.

Wat Guido Gezelle gezegd heeft van het doen en denken,

Denkt aler gij doende zijt,
En doende, denkt dan nog!

dat moeten wij toepassen op bidden en doen.

Bidt aler gij doende zijt,
En doende, bidt dan nog.

Die twee moeten nooit van elkaar gescheiden worden. „Biddende, doen”; en „Doende, bidden”. Dan zal God wel zorgen voor wat van Hem kom- men moet, zullen wij recht met het Woord kunnen bezig zijn. Dan zal in ons leven de wederge- boorte vanzelf openbaar worden.

Dan zal het Woord eeuwigheidsvrucht bij ons hebben.

Nooit, ook hier niet, komt de Schrift tot ons met den eisch, dat wij aan ons gelooven, aan onze heiligmaking zullen doen voorafgaan het zelfonderzoek of wij wel wedergeboren en dus tot die dingen in staat zijn.

De Schrift vraagt eenvoudig: „gehoorzaamheid”, gelooven en doen wat de Heere eischt; een ge- bed in het hart, de hand op Gods belofte.

Zoo zullen wij wandelen als kinderen des Vaders; en Zijne liefde zal over ons zijn en wij stappen straks het Vaderhuis in, waar onze zalig- heid dieper, onze heerlijkheid groter zal zijn, naarmate wij getrouwer waren in het luisteren naar en in het beleven van het Woord.

D. v. D.